

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-4>

УДК 65.01: 006.015.5

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА КОРМАМИ: АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

INSTITUTIONAL MECHANISM FOR ORGANIZING FEED SUPPLY IN THE POULTRY INDUSTRY: ASPECTS OF QUALITY MANAGEMENT CONTROL

Шеленко Діана Іванівна

доктор економічних наук, професор, професор кафедри,
Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

Мадрига Денис Олександрович

аспірант,
Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7508-356X>

Shelenko Diana, Madryha Denys

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

У статті зосереджено увагу на аналізі розвитку підприємницької діяльності у галузі птахівництва, зокрема в аспектах забезпечення кормовими ресурсами та управлінням та контролем за їх якістю. Це дозволило виявити проблемні зони та запропонувати шляхи їх вирішення, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності галузі птахівництва. Опрацьовано нормативно-правові документи, які окреслюють вимоги до безпечності та якості харчових продуктів та визначають ключові аспекти забезпечення безпечності продукції тваринництва. Розроблено структуру блоків розвитку підприємницької діяльності у галузі птахівництва в Україні із врахуванням польського досвіду. Доведено, що Україна має високий потенціал у галузі птахівництва і впровадження цих заходів допоможе не лише підвищити якість продукції, але й забезпечити її конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Ключові слова: галузь птахівництва, управління якістю, контроль, кормовиробництво, концентровані корми.

The article focuses on analyzing the development of entrepreneurial activity in the poultry industry, particularly in the aspects of feed resource supply and quality management and control. This analysis identified problem areas and proposed solutions to enhance the competitiveness and ensure the sustainable development of the poultry industry. Regulatory documents outlining requirements for the safety and quality of food products were reviewed, highlighting key aspects of ensuring livestock product safety, including primary production control, traceability at all stages of the life cycle, and sanitary measures to mitigate risks and protect human and animal health. An analysis of livestock production dynamics indicates a general decline in most indicators during 2020–2023, with partial recovery observed in 2023. The main factors behind these negative changes include economic challenges, the impact of the war, and shifting priorities in the sector. The structure of development blocks for entrepreneurial activity in the poultry industry in Ukraine has been developed, taking into account Polish experience, including national quality schemes, compliance with animal welfare standards, support for producer cooperation, development of the feed base, and investment in innovation. It was demonstrated that Ukraine possesses significant potential in the poultry sector, and implementing these measures will not only improve product quality but also ensure competitiveness in both domestic and international markets. The analysis highlights that Poland's meat industry, particularly poultry farming and processing, plays a vital role in the country's economy, accounting for 10 % of agricultural production. Additionally, the QAFP system in Poland regulates meat quality standards across all production stages, ensuring high-quality and safe products for consumers through strict hygiene, transportation, veterinary control, and animal husbandry requirements. The poultry meat market, despite inflationary pressure, remains a key driver of the meat sector, ensuring stable consumption, adaptation to changing consumer preferences, and stimulating technological development and product diversification.

Keywords: poultry industry, quality management, control, feed production, concentrated feed.

Постановка проблеми. Галузь птахівництва для України є однією з найбільш конкурентоспроможних на внутрішньому й зовнішніх ринках сільськогосподарської продукції та продовольства. Український раціон недостатньо різноманітний, що може бути покращено через розширення асортименту продуктів тваринного походження, зокрема продуктів птахівництва. Інноваційні підходи, як-от використання кормів, що покращують харчову цінність продуктів, можуть допомогти підвищити різноманітність раціону споживачів.

Птахівництво є однією з провідних галузей агропромислового комплексу, яка забезпечує населення високоякісною продукцією – м'ясом і яйцями, що відіграють важливу роль у продовольчій безпеці. У сучасних умовах економічної нестабільності, змін клімату та зростання попиту на продукцію птахівництва виникає необхідність оптимізації організаційно-економічних процесів у цій сфері. Особливо актуальним стає забезпечення підприємств галузі якісними та доступними кормами, а також ефективне управління якістю продукції, яке відповідає вимогам внутрішнього і зовнішнього ринків.

Забезпечення птахівництва кормами є одним із ключових факторів стабільного функціонування галузі, адже корми складають до 70 % собівартості продукції. Водночас сучасні виклики, такі як зростання цін на зернові культури, коливання валютних курсів, залежність від імпорту окремих компонентів кормів, потребують впровадження інноваційних підходів до виробництва та використання кормових ресурсів. Важливо також враховувати екологічні аспекти кормовиробництва, що впливають на стійкий розвиток галузі.

Контроль та управління якістю продукції птахівництва є іншим критично важливим аспектом. Зростання вимог споживачів, жорсткі стандарти безпеки харчових продуктів та конкуренція на міжнародних ринках вимагають від підприємств інтеграції сучасних систем управління якістю й контролю, таких як HACCP та ISO. Це дозволяє не лише забезпечувати високу якість продукції, а й формувати довіру споживачів, що є основою для розширення ринків збуту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень з теми організаційно-економічного розвитку підприємства у галузі птахівництва свідчить про значну увагу вчених до питань забезпечення кормової бази та управління якістю продукції. Н. В. Підвишенна та Н. С. Кубишина

[1] розробили напрямки взаємодії основні (інноваційний, операційний процес; аналіз ринку; процес створення продукту та визначення потреб споживача; процес виробництва продукту; процес збут продукції) та допоміжні процеси підприємства (функціональні, що забезпечують основні процеси (управління поставками, людськими ресурсами, фінансовими ресурсами та інформаційними ресурсами та внутрішній бенчмаркінг (вивчення кращої практики, у тому числі практики конкурентів в організації процесів) з метою постійного вдосконалення діяльності. Т. О. Гуренко та В. В. Овчарук обґрунтували концептуальну основу системи внутрішнього контролю в управлінні якістю продукції птахівництва [2], оскільки ефективне управління якістю продукції є важливим аспектом, що сприяє загальному успіху аграрного сектору. У цьому контексті, особливу увагу варто приділити забезпеченню кормами підприємств, які займаються розвитком птахівництва.

За твердженням І. Ю. Салькової український виробник птахівничої галузі виборює свої позиції на ринку саме за рахунок якості у порівнянні з імпортною аналогічною продукцією та використовує переваги щодо зберігання продукції з урахуванням «від птахофабрики до столу» [3, с. 123]. С. Brzozowski [4, с. 6–9] також акцентує увагу на комплексному підході до аналізу процесів вирощування, транспортування, забою та обробки м'яса молоді птиці та на стандартах виробництва тваринництва. Колектив авторів під керівництвом Д. В. Неміш, [5, с. 78] наголошують на проблемі, що більшість сільськогосподарських підприємств, відмовившись від тваринництва, взяли курс на монопродуктовий тип виробництва, зокрема рослинницької продукції.

Дослідження макроекономічних аспектів розвитку підприємницької діяльності, зокрема інституційний механізм організації забезпечення галузі птахівництва кормами, напрямки витрат на виробництво кормів та аспекти контролю й управління якістю подано у працях [6, с. 35]; [7, с. 22–25] [8, с. 323–329]. П. Є. Матковський, Л. С. Сас, Д. І. Шеленко також висвітлюють сучасні виклики та перспективи підвищення ефективності підприємств за рахунок модернізації виробничих приміщень та технологічного оновлення галузі [9].

Екологічні фактори значно впливають на кормову продуктивність, що може створювати проблеми у харчуванні тварин. Рівнинні та

горбисті місцевості з високою часткою концентрованих кормів, особливо кукурудзи як зеленого корму, сприяють розвитку жуйних тварин, таких як велика рогата худоба та вівці, водночас використання концентратів є незамінним для розвитку свинарства та птахівництва, що робить їх ключовим компонентом у відповідних господарствах [10, с. 272]. Отже, ефективне управління якістю продукції птахівництва значною мірою залежить від забезпечення підприємств належними кормами, які відповідають екологічним умовам і специфіці господарства.

Постановка завдання. Розвиток підприємницької діяльності у галузі птахівництва є важливим компонентом забезпечення продовольчої безпеки та економічної стабільності України. Незважаючи на наявність значного потенціалу, галузь стикається з низкою викликів, зокрема, підвищенням цін на кормові ресурси, посиленням конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також необхідністю відповідності європейським стандартам якості продукції.

Основною метою статті є розробка організаційно-економічних підходів до ефективного забезпечення кормами та управління якістю продукції в галузі птахівництва. Для досягнення мети необхідно: провести аналіз сучасного стану галузі птахівництва в Україні; дослідити міжнародний досвід Польщі у забезпеченні якості та безпечності продукції; визначити структуру блоків розвитку підприємницької діяльності у галузі птахівництва в Україні із врахуванням польського досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безпечність харчових продуктів тваринництва є важливим елементом продовольчої безпеки, що регулюється Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [11]. Цей закон визначає ключові аспекти забезпечення якості продукції, зокрема контроль на всіх етапах виробництва та можливість простежування джерел походження продуктів.

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» окреслює питання безпечності продукції тваринництва, включи такі ключові аспекти як:

– первинна продукція тваринництва, що охоплює продукти, отримані від розведення та утримання тварин (молоко, яйця, м'ясо тощо), це означає, що для кожного етапу первинного виробництва існують особливі вимоги до забезпечення безпечності продукції, вклю-

чаючи контроль під час розведення, доїння та забою тварин;

– простежуваність, тобто можливість до відстеження джерел продукції та всіх стадій її виробництва, переробки та обігу, що дозволяє контролювати не тільки кінцевий продукт, але і процеси на кожному етапі життєвого циклу тварини, зокрема утримання, забій і постачання на ринок;

– система НАССР, яка дозволяє контролювати ризики на кожному етапі виробництва продукції тваринництва, від утримання тварин до постачання кінцевих продуктів на ринок і є обов'язковою для безпечності харчових продуктів тваринного походження [11].

Поданий закон підкреслює необхідність дотримання гігієнічних та санітарних вимог при виробництві, переробці та обігу продуктів тваринництва, а зокрема птахівництва, забезпечуючи при цьому здоров'я тварин і споживачів та відповідність європейським стандартам. Українське законодавство з безпечності харчових продуктів гармонізоване з вимогами ЄС, що сприяє забезпеченню стандартів та є важливим для продукції тваринництва, включно з птахівництвом, де суворий контроль забезпечує якість білка та безпеку кінцевої продукції.

Отже, питання безпечності та якості харчових продуктів є важливою складовою державної політики, спрямованої на забезпечення здоров'я населення та відповідність міжнародним стандартам. У цьому контексті ухвалена урядом стратегія продовольчої безпеки України підкреслює значущість «Фактора якості та безпечності їжі», за яким Україна досягла 71,3 бала зі 100, посівши 52-ге місце у світовому рейтингу за підсумками 2022 р. [12]. Експерти відзначають, що українці споживають достатньо якісного білка, а харчові продукти загалом є безпечними, хоч і не дуже різноманітними. Отже, стратегія продовольчої безпеки України акцентує важливість забезпечення якості та безпечності їжі, що дозволило країні досягти досить високого рівня в цій сфері. Завдяки ефективному правовому регулюванню і контролю за безпекою харчових продуктів, українці мають доступ до якісного білка і безпечних продуктів. Однак відсутність системи державних резервів залишається слабким місцем продовольчої безпеки, особливо в умовах кризових ситуацій, що потребує подальшого вдосконалення.

Стратегія має передбачати підтримку малих і середніх птахівницьких господарств, які зможуть постачати якісну продукцію на

внутрішній ринок. Це сприятиме розвитку місцевих економік, забезпеченню різноманітності та доступності продуктів тваринництва.

Стратегія продовольчої безпеки України виділяє, що на управління якістю продукції птахівництва матимуть вплив такі ризики: технологічні, які пов'язані із стрімким технічним та технологічним прогресом; екологічні зумовлені кліматичними змінами, недостатньою кількістю систем утилізації побічних продуктів продукції птахівництва; інфраструктурні, зумовлені недостатньою кількістю спеціально обладнаних місць зберігання продукції та холодильного обладнання; недостатня державна підтримка птахівництва; зовнішні; внутрішні; політичні; соціальні, зумовлені зростанням рівня безробіття та зниженням доходів [12].

М'ясний сектор України здебільшого залежить від внутрішнього попиту. Однак частина продукції також експортується. У 2024 р. за перші три місяці Україна експортувала 112 тис. тонн м'яса птиці на суму \$220 млн. Порівняно з січнем-березнем 2023 р., обсяги експорту курятини зросли на 6,9 % у фізичному вимірі, а вартість експорту збільшилася на 21 % завдяки підвищенню середньої ціни реалізації [13]. Основними факторами попиту є рівень доходів населення, споживчі вподобання та ціни на м'ясу продукцію. У світі виробництво м'яса птиці вже тривалий час зростає швидше, ніж виробництво м'яса яловичини, свинини, баранини, і ця тенденція зберігається і в Україні, без ознак змін.

Основними причинами, які впливають на цю тенденцію є: висока поживна та дієтична цінність м'яса птиці; розширення асортименту продукції, орієнтованої на різні вікові групи та стан здоров'я споживачів; забезпечення безпечності м'ясної продукції та адаптація виробничих процесів до вимог ринку; суттєві відмінності у рівнях споживання м'яса птиці між країнами; скорочення виробництва свинини та зростання її вартості; зменшення попиту на яловичину і свинину.

До основних причини, які впливають на зростання виробництва та споживання м'яса птиці відносять: високу поживну та дієтичну цінність м'яса птиці; розширення асортименту продукції, орієнтованої на різні вікові групи та стан здоров'я споживачів; забезпечення безпечності м'ясної продукції та адаптація виробничих процесів до вимог ринку; суттєві відмінності у рівнях споживання м'яса птиці між країнами; скорочення виробництва свинини

та зростання її вартості; зменшення попиту на яловичину і свинину.

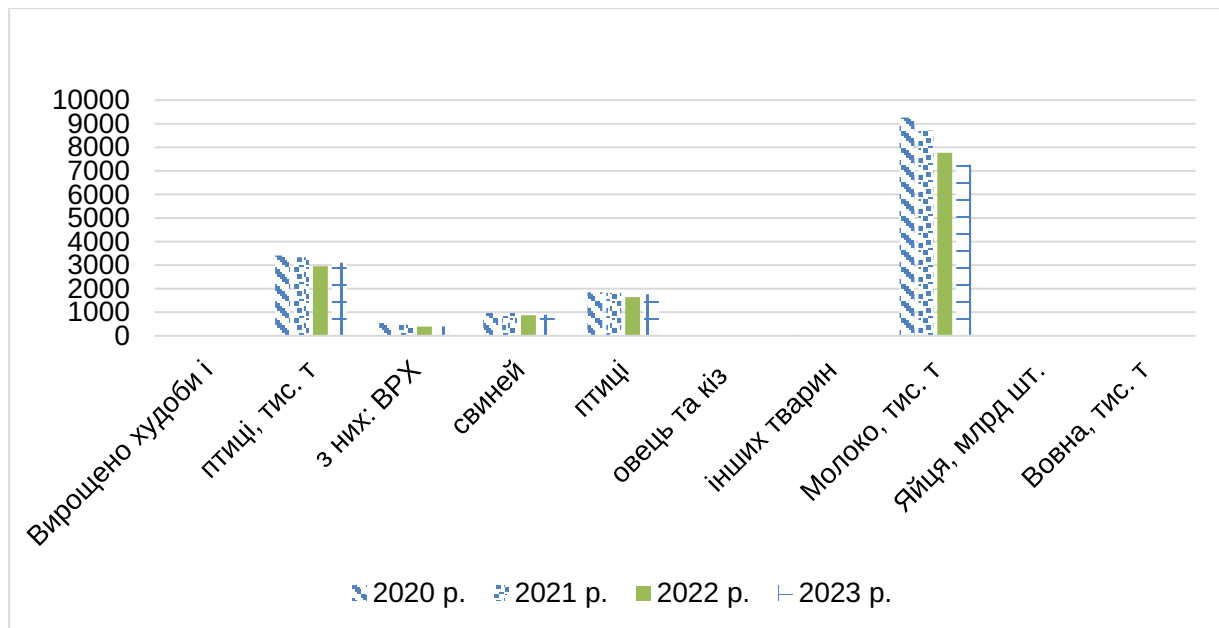
Виробництво продукції тваринництва в усіх категоріях господарств подано на рис. 1. Дані рис. 1 вказують на те, що більшість видів продукції тваринництва демонструють негативну динаміку протягом періоду 2020–2023 років. Загальне вирощування худоби і птиці збільшилося з 2954,8 тис. т (2022) до 3102,9 тис. т (2023), але не досягло рівня 2020 року.

Динаміка за видами продукції у вирощуванні птиці вказує на її зниження, що основний внесок у відновлення 2023 року (+7,2% порівняно з 2022 роком). Постійне зниження виробництва молока протягом усіх років: з 9263,6 тис. т у 2020 році до 7267,1 тис. т у 2023 р. (-21,6 %), що може бути наслідком зменшення поголів'я корів та зниження рентабельності молочного виробництва. Основними факторами такої ситуації у виробництві продукції тваринництва в усіх категоріях господарств є зростання цін на корми та зменшення фінансування галузі.

Проблема зростання цін на яйця стала на кінець 2024 р. актуальною через поєднання сезонних та економічних факторів, які впливають на виробництво та собівартість цієї продукції. Ці чинники спричинили скорочення пропозиції на ринку, що безпосередньо відобразилося на кінцевій вартості для споживачів. Ціни на яйця зростають через зменшення продуктивності курей у холодний сезон і оновлення поголів'я, що скорочує обсяги виробництва. Додатково на собівартість впливає подорожчання кормів через зростання цін на зернові, викликане блокадою морських шляхів [15]. Поєднання цих факторів призводить до дефіциту продукції та підвищення її вартості на ринку.

Аналізуючи дані Держстату, можна відзначити, що у 2022 р. в Україні спостерігалось значне зростання цін на м'ясо (24,6 %) та яйця (76,6 %) [12]. У 2023 р. темпи інфляції загалом уповільнилися (4,4 %), проте ціни на ключові харчові продукти, зокрема на м'ясо, хліб, молочні продукти та масло, зросли від 5,9 % до 12,7 % [12]. Рівень споживання основних видів сільськогосподарської продукції на одну особу залишився стабільним порівняно з попередніми роками, а частка імпорту в забезпеченні продуктів харчування залишається невисокою – від 0,4 % для олії до 6,1 % для молока, що свідчить про достатню самозабезпеченість країни в базових продуктах.

Ключовими країнами-імпортерами української курятини залишаються Нідерланди, Сау-

Рис. 1. Виробництво продукції тваринництва в усіх категоріях господарств

Джерело: сформовано на основі [14, с. 31]

дівська Аравія та Словаччина [13]. Крім того, зміна менталітету покупців, які при виборі продуктів харчування враховують не лише низьку ціну, а й інші критерії, створює можливості для птахівників розвивати та вдосконалювати технології виробництва, що сприяє збільшенню пропозиції та споживання м'яса птиці. Ринок м'яса птиці став основним фактором розвитку м'ясного сектора, тоді як виробництво м'яса відійшло на другий план.

Савченко Т. В. та Саванчук Т. М. зазначають, що з 2015 р. до 2021 р. виробництво м'яса птиці демонструє зростання у більшості регіонів України, за винятком Південного, де зафіксоване суттєве скорочення на 95,24 %, що може бути наслідком неконтрольованих державою зовнішніх факторів, а основні виробничі потужності зосереджені у Центральному та Східному регіонах, проте для стабільності галузі необхідна державна підтримка задля протидії викликам і забезпечення ефективності [17]. Грантова підтримка для фермерів Карпатського регіону сприяє розвитку сільського господарства, включаючи птахівництво та кормовиробництво, що дозволяє фермерам отримати фінансування для закупівлі техніки, кормів та обладнання [18]. Ці інвестиції допомагають не лише в розширенні виробництва, а й у підвищенні конкурентоспроможності місцевих підприємств, що є важливим для сталого розвитку аграрної галузі.

У контексті аналізу тенденцій у виробництві м'яса птиці в Україні, важливим є врахування міжнародного досвіду для розробки ефективних стратегій розвитку галузі. Для порівняння, подається досвід Польщі, яка запровадила національну схему якості харчових продуктів відповідно до статті 7(1) Закону про Стратегічний план спільної сільськогосподарської політики (2023–2027) [19], що базується на відповідності схем якості, які стосуються нормативів належного сільськогосподарського та екологічного стану [20]. Відповідно до програми розвитку співпраці між виробниками в рамках схем забезпечення якості харчових продуктів допомога надається організаціям, що займаються виробництвом харчових продуктів відповідно до систем якості, з метою підтримки їх співробітництва та розвитку [21]. Основні претенденти на допомогу є: кооперативи, групи виробників і інші організації, що складаються щонайменше з 5 учасників, серед яких не менше 4 мають статус фермерів, які виробляють продукцію в Польщі. Продукція повинна відповідати підвищеним стандартам якості, пов'язаним зі здоров'ям, добробутом тварин і екологією. На думку законотворців дана програма підтримки сприятиме підвищенню якості та доступності продуктів на ринку.

Для розвитку підприємницької діяльності у галузі птахівництва в Україні, враховуючи польський досвід, варто зосередитись на

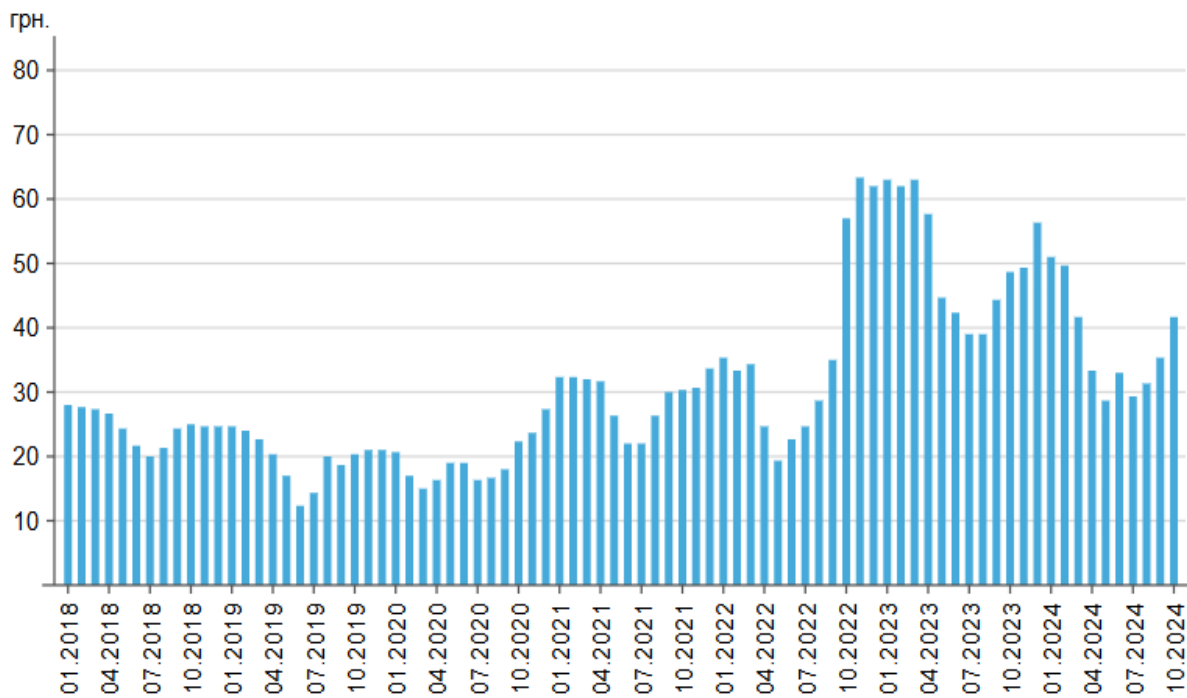

Рис. 2. Динаміка середніх цін на яйця*

* Ціна грн за десяток яєць.

Джерело: сформовано на основі [16]

таких аспектах, які відображено на рис. 3. Україна має високий потенціал у галузі птахівництва і впровадження цих заходів допоможе не лише підвищити якість продукції, але й забезпечити її конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках. Розвиток галузі птахівництва в Україні демонструє стабільну самозабезпеченість базовими продуктами харчування та перспективи зростання завдяки експортному потенціалу й інноваціям у виробництві. Незважаючи на інфляційний тиск, ринок м'яса птиці залишається ключовим драйвером м'ясного сектора, підтримуючи високий рівень споживання, адаптацію до змін у споживчих перевагах та відкриваючи нові можливості для вдосконалення технологій і розширення пропозиції.

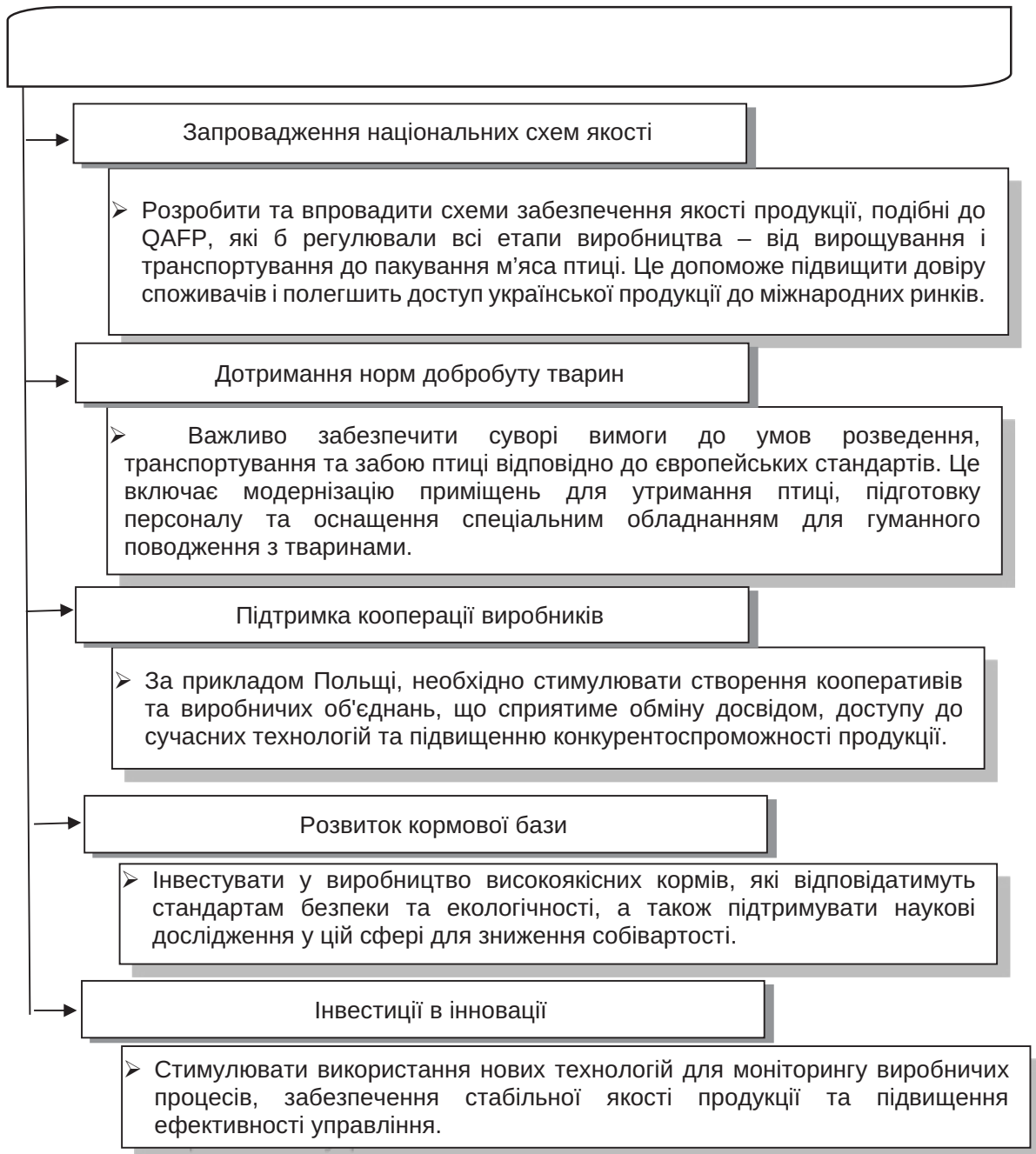
Brzozowski С. вказує на те, що м'ясна промисловість вирощування молодняку, а особливо птиці на забій, є привабливою для польських виробників і відіграє важливу роль в економіці Польщі, особливо у виробництві птиці, яке забезпечує близько 10 % сільськогосподарської продукції [4]. Система QAFP регулює стандарти якості, охоплюючи вирощування, забій, обробку, транспортування та пакування м'яса. Основні вимоги включають високу якість продукції, ветеринарний догляд, дотримання гігієни та стандартів без-

пеки. Продукція під маркою QAFP має відповідати певним критеріям якості, такими як відсутність зовнішніх пошкоджень, стабільний рівень рН, обмеження на використання додаткових речовин, що гарантує високий рівень якості та безпеки м'яса для споживачів у ЄС [4]. Досвід Польщі у запровадженні системи QAFP демонструє ефективність інтегрованого підходу до забезпечення добробуту тварин і високих стандартів якості продукції. Ця система передбачає дотримання чітких норм на кожному етапі виробничого циклу, що може стати корисною практикою для адаптації в Україні.

Висновки. Для забезпечення ефективного контролю управління якістю кормів у галузі птахівництва в цій сфері доцільно вжити наступних заходів які передбачатимуть:

- створення бази даних з результатами перевірок та аналізу ризиків (ведення детальної бази даних про результати контролю якості). Це сприятиме систематичному виявленню повторюваних проблеми, оперативному внесенню коректив у виробничий процес та дозволить ефективніше відстежувати тенденції розвитку галузі птахівництва;

- розвиток партнерства з науководослідними установами для впровадження нових методів і підходів у забезпеченні якості,

Рис. 3. Структура блоків розвитку підприємницької діяльності у галузі птахівництва в Україні із врахуванням польського досвіду

Джерело: авторська розробка

спрямованих на інноваційний розвиток галузі птахівництва. Для цього варто буде налагоджувати співпрацю з науково-дослідними інститутами та залучати їх до оцінки й удосконалення процесів виробництва;

– постійне дотримання інноваційних методів зберігання та контролю через удосконалення методів зберігання продукції тваринництва, включно з птахівництвом, що дозволить уникнути псування продукції та покращити її безпечність. Використання сис-

тем контролю якості на всіх етапах виробництва, зокрема HACCP, дасть змогу підвищити довіру до продукції.

Для відновлення та стабільного розвитку тваринництва необхідно зосередити увагу на підтримці молочного виробництва та відновленні рентабельності. Особливий акцент слід зробити на модернізації сегменту вирощування птиці, який демонструє позитивну динаміку і може стати локомотивом розвитку галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Підвищенна Н. В., Кубишина Н. С. Управління якістю продукції на промислових підприємствах. URL: <http://surl.li/stnuck>.
2. Гуренко Т. О., Овчарук В. В. Якість продукції птахівництва в системі контролю суб'єкта господарювання. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.62>УДК637.05:636.5:658.562
3. Салькова І. Ю. Якість як необхідна передумова конкурентоспроможного розвитку птахопродуктового комплексу. *Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету*. № 2. Том 2. 2017. С. 122–125. URL: <http://surl.li/vhctcm>
4. Brzozowski C. System gwarantowanej jakości żywności qafp. Zeszyt branżowy tuszki, elementy i mięso z kurczaka i indyka. Wymagania produkcyjne i jakościowe. Warszawa. 2019. URL: <https://surl.li/cabmzv>
5. Неміш Д. В., Баланюк І. Ф., Шеленко Д. І., Сас Л. С., Матковський П. Є. Роль тваринництва у функціонуванні особистого селянського господарства. *Вісник аграрної науки*. 2020. № 10 (811). С. 77–87. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202010-10>
6. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г., Супрун О. М. Розвиток підприємницької діяльності в аграрному секторі: макроекономічний аспект. *Наук. вісник Ужгородського університету Серія «Економіка»*. Вип. № 9. Т. 2. 2017. С. 32–37.
7. Шпикуляк О. Г. Ефективність управління аграрним підприємством. *Економіка АПК*. 2005. № 3. С. 22–25.
8. Шпикуляк О. Г. Інститут витрат в економічній теорії і практиці господарювання. *Збір. наук. праць. Економічні науки. Серія економічна теорія та економічна історія*. Вип. 5(19), Ч. 2. Луцьк. 2008. С. 323–329.
9. Матковський П. Є., Сас Л. С., Шеленко Д. І. Модернізація системи нормування внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Прикарпатського університету. Економіка*. Вип. XII. 2017. С. 101–104.
10. Chetroiu R., Ilie D.M. 2024, Challenges and alternatives on the forages resources providing under current environmental and climate conditions. *Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development"*, Vol. 24 ISSUE 2, PRINT ISSN 2284-7995, 267–272.
11. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Затверджений 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР. URL: <http://surl.li/dczdqz>
12. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації Міністерство аграрної політики та продовольства України. Проект розпорядження КМУ від 19 березня 2024. 2024. URL: <http://surl.li/naxnff>
13. Офіційний сайт «Союз птахівників України». URL: <http://www.poultryukraine.com>
14. Лупенко Ю. О., Нечипоренко О. М., Людвенко Д. В., Грищенко О. Ю. Прогнозування виробництва сільськогосподарської продукції в Україні у 2024 р.; за ред. Ю. О. Лупенка, О. М. Нечипоренка. К. : ННЦ «ІАЕ», 2024. 64 с.
15. У Мінагрополітики пояснили, чому зросли ціни на яйця та що очікувати до кінця року. Суспільне новини. URL: <http://surl.li/yctxoz>
16. Середні ціни в Україні: яйця. Мінфін. (2024). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/eggs/>
17. Савченко, Т., Саванчук, Т. (2022). Сучасний стан і тенденції виробництва продукції птахівництва у регіонах України. *Економіка та суспільство*, (46). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-40>
18. Пасторалізм та географічні зазначення: які підходи наближають карпатських фермерів до ЄС. (01.12.2024р.). *Agroportal.ua*. URL: <http://surl.li/yvqevf>
19. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027). Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - Portal Gov.pl. URL: <http://surl.li/xpkunu>
20. Krajowe systemy jakości żywności. Krajowe systemy jakości żywności – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – Portal Gov.pl. URL: <https://surl.li/zgjjvok>
21. Regulamin naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Portal Gov.pl. URL: <http://surl.li/ejevmm>

REFERENCES:

1. Pidvyshenna N. V., Kubyshyna N. S. Upravlinnia yakistiu produktsii na promyslovykh pidprijemstvakh [The quality management of products in industrial enterprises]. Available at: <http://surl.li/stnuck> (in Ukrainian)

2. Hurenko T. O., Ovcharuk V. V. (2024) Yakist produktsii ptakhivnytstva v systemi kontroliu subiekta hospodariuvannia [Quality of poultry products in the control system of the farming subject]. *Efektivna ekonomika*, no. 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.62УДК637.05:636.5:658.562> (in Ukrainian)
3. Salkova I.Iu. (2017) Yakist yak neobkhidna peredumova konkurentospromozhnogo rozvytku ptakhoproductovoho kompleksu. [Quality as a necessary prerequisite for the competitive development of the poultry product complex] *Ekonomichni nauky. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 2, vol. 2, pp. 122–125. Available at: <http://surl.li/vhetcn> (in Ukrainian)
4. Brzozowski C. (2019) System gwarantowanej jakości żywności qafp. Zeszyt branżowy tuszki, elementy i mięso z kurczaka i indyka. Wymagania produkcyjne i jakościowe. Warszawa. Available at: <https://surl.li/uvtqem>
5. Nemish D. V., Balaniuk I. F., Shelenko D. I., Sas L. S., Matkovskiy P. Ie. (2020) Rol tvarynnytstva u funktsionuvanni osobystoho selianskoho gospodarstva. [The role of livestock breeding in the functioning of personal peasant farms]. *Visnyk ahrarynoi nauky*, no. 10 (811), pp. 77–87. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202010-10> (in Ukrainian)
6. Malik M. I., Shpykuliak O. H., Suprun O. M. (2017) Rozvytok pidpriemnytskoi diialnosti v ahrarynomu sektori: makroekonomichni aspekt [Development of entrepreneurial activity in the agricultural sector: macroeconomic aspect]. *Nauk. visnyk Uzhhorodskoho universytetu Serii «Ekonomika»*, no. 9, vol. 2, pp. 32–37. (in Ukrainian)
7. Shpykuliak O. H. (2005) Efektyvnist upravlinnia ahrarynym pidpriemstvom [Effectiveness of management of an agricultural enterprise]. *Ekonomika APK*. no. 3. pp. 22-25. (in Ukrainian)
8. Shpykuliak O. H. (2008) Instytut vytrat v ekonomichnii teorii i praktytsi hospodariuvannia [The Institute of Costs in Economic Theory and Practice of Management] *Zbir. nauk. prats. Ekonomichni nauky. Serii ekonomichna teoriia ta ekonomichna istoriia*, no. 5(19), vol. 2. Lutsk. pp. 323–329. (in Ukrainian)
9. Matkovskiy P. Ie., Sas L. S., Shelenko D. I. (2017) Modernizatsiia systemy normuvannia vnutrishnoho kontroliu na silskohospodarskykh pidpriemstvakh. [Modernization of the internal control standardization system at agricultural enterprises]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Ekonomika*. No. XII, pp. 101–104. (in Ukrainian)
10. Chetroiu R., Ilie D. M. (2024) Challenges and alternatives on the forages resources providing under current environmental and climate conditions. *Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development"*, Vol. 24 ISSUE 2, PRINT ISSN 2284-7995, 267–272.
11. Zakon Ukrainy «Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv» [Law of Ukraine "On Basic Principles and Requirements for the Safety and Quality of Food Products"]. Zatverdzhenyi 23 hrudnia 1997 r. no. 771/97-BP. Available at: <http://surl.li/dczdqz> (in Ukrainian)
12. Pro skhvalennia Stratehii prodovolchoi bezpeky Ukrainy na period do 2027 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii (2024) [On approval of the Food Security Strategy of Ukraine for the period until 2027 and approval of the operational plan of measures for its implementation]. Ministerstvo ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Proekt rozporiadzhennia KMU vid 19 bereznia 2024. Available at: <http://surl.li/naxnff> (in Ukrainian)
13. Ofitsiyni sait "Soiuz ptakhivnykiv Ukrainy". (2024) [Official website of the "Union of Poultry Breeders of Ukraine"]. Available at: <http://www.poultryukraine.com> (in Ukrainian)
14. Lupenko Yu.O., Nechyporenko O.M., Liudvenko D.V., Hryshchenko O.Iu. (2024) Prohnozuvannia vyrobnytstva silskohospodarskoi produktsii v Ukraini u 2024 rotsi [Forecasting the production of agricultural products in Ukraine in 2024] ; za red. Yu.O. Lupenka, O.M. Nechyporenka. Kyiv: NNTs «IAE». 64 p. (in Ukrainian)
15. U Minahropolityky poiasnyly, chomu zrosly tsyny na yaitsia ta shcho ochikuvaty do kintsia roku. (2024) [The Ministry of Agrarian Policy explained why egg prices have increased and what to expect by the end of the year]. *Suspilne novyny*. Available at: <http://surl.li/yctxoz> (in Ukrainian)
16. Seredni tsyny v Ukraini: yaitsia. (2024) [Average prices in Ukraine: eggs]. Minfin. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/eggs/> (in Ukrainian)
17. Savchenko T., Savanchuk T. (2022) Suchasnyi stan i tendentsii vyrobnytstva produktsii ptakhivnytstva u rehionakh Ukrainy [Current status and trends of poultry production in the regions of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 46. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-40> (in Ukrainian)
18. Pastoralizm ta heohrafichni oznachennia: yaki pidkhody nablyzhaiut karpatskykh fermeriv do YeS. (2024) [Pastoralism and geographical indications: what approaches bring Carpathian farmers closer to the EU]. *Agroportal.ua*. URL: <http://surl.li/yvqevf> (in Ukrainian)
19. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027). Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Portal Gov.pl. Available at: <http://surl.li/xpkunu> (in Polish)
20. Krajowe systemy jakości żywności. Krajowe systemy jakości żywności – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – Portal Gov.pl. Available at: <https://surl.li/zgjjvok> (in Polish)
21. Regulamin naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Portal Gov.pl Available at: <http://surl.li/ejevnm> (in Polish)